

**REKONSTRUKCIJA DOMA VOJSKE U SUBOTICI U OBJEKAT MEŠOVITE NAMENE SA PRIKAZOM ENTERIJERA****RECONSTRUCTION OF THE HOUSE OF THE ARMY IN SUBOTICA IN A MIXED PURPOSE BUILDING WITH AN INTERIOR**Jasmina Milanković, Ivana Miškeljin, *Fakultet tehničkih nauka, Novi Sad***Oblast – ARHITEKTURA**

**Kratak sadržaj** – U ovom radu predstavljena je rekonstrukcija objekta Doma vojske u Subotici koji nije u funkciji dugi niz godina, a nalazi se u samom centru grada. Predložene su konkretne mere transformacije, kako bi prostor postao kvalitetniji i atraktivniji, a samim tim i privlačniji za posetioce.

**Ključne reči:** Rekonstrukcija, Dom vojske Subotica

**Abstract** – This paper presents the reconstruction of the building of the Army House in Subotica, which has not been in operation for many years, and is located in the very center of the city. Concrete measures of transformation have been proposed, in order to make the space better and more attractive, and thus more attractive for visitors.

**Keywords:** Reconstruction, Army House Subotica

**1. BIOGRAFIJA TITUSA MAČKOVIĆA**

Rodio se u Subotici 20. jula 1851. godine, kada je građe- no pozorište. Školu je pohađao i završio u zavičajnoj Subotici. Na studije odlazi u Evropu, u Cirihi na Polite- hniko.

U knjizi gradskih službenika, u koju je upisan zahvalju- jući tome što je u dva navrata bio glavni inženjer, zabele- ženo je da je priložio potvrdu o položenim ispitima na fakultetu umetnosti u Beču i Cirihi [1], pa iako nije stekao diplomu, to ga nije omelo da postane od najznačaj- nijih subotičkih graditelja.

Titus Mačković je imao sreće da živi u vreme najvećeg blagostanja grada Subotice, istovremeno u vreme kada je grad oskudevao graditeljima. Ovo je Mačkoviću otvorilo fantastičnu lepezu najraznovrsnijih ponuda i prilika da iskaže svoje sposobnosti. O veličini doprinosa izgradnji grada svedoči oko četiri stotine projekata koji se i danas nalaze u Istorijskom arhivu Subotice potpisani njegovim imenom [2].

**2. HOTEL „ZLATNO JAGNJE“ / DOM VOJSKE JNA**

Dom JNA nastao je na mestu male prizemlješe nekadašnjeg Theresiopolisa, današnje Subotice. Građen je od polovine prošlog veka prvo kad veća prizemna zgrada, a krajem veka, kada pruga Zemun-Budimpešta 1883., dovo-

di do nagle kapitalizacije grada izraščie i ovde jednosprat- nica namenjena hotelu. U strukturi gradskog jezgra, koji svedoči o tom trenutku „povarošenja“ dotadašnjeg pri- zemnog, razlivenog agrarnog središta najvećeg „sela Evrope“, hotel „Zlatno jagnje“ postaje mesto okupljanja i konačište poslovnih ljudi.

Početak našeg veka, u korak sa vremenom, „Zlatno jagnje“ među prvima doteruje svoje lice u stilu koji je vesnik nastupajućeg doba.

Burni razvoj grada i veoma živa trgovina koja je donosila putnike namernike u ovaj grad je veoma brzo dovela do potrebe adaptacije i proširenja ovog objekta [3].

**Lokacija objekta Doma vojske u Subotici**

Zgrada Doma Vojske nalazi se u zaštićenom gradskom jezgru Subotice, na uglu ulica Korzo 3 i Vuka Karadžića. (Slika 1)



Slika 1. Lokacija objekta Doma vojske JNA

**3. NEKADAŠNJE STANJE**

U samoj osnovi objekta istaknut je centralni brod, (danas ulica Borisa Kidriča) od koga u dubinu teku dva bočna krila građevine, sa zastakljenim atrijumom u centralnom delu. Prilikom adaptacije početkom veka pročeona fasada je dobila secesijsko obličje, a lako je ustanoviti i iste stil- ske izmene u enterijeru, glavne sale predvorja, stepeništa i prozorskih otvora na bočnoj fasadi ka ulici Vuka Karadžića.

Enterijer ostalih prostorija i fasada zadržao je svoje prvobitne stilske karakteristike eklektike, druge polovine XIX veka. Estetska celina u duhu Bečke secesije sprovedena je pročeonom fasadom (danas ulica Borisa Kidriča 3) za razliku od objekta koji su podizani u Subotici početkom veka u stilu Mađarske varijante secesije. Prizemni deo je sa karakterističnim portalima sa lukom Bečke secesije dominira prizemljem, a bočno je takođe drveni, dvo- krilni, ulazni portal sa zastakljenim poljima i svetlarnikom (otvor u vidu školjke) nad njim. Slično profilisan prozor- ski otvor javlja se i na bočnoj fasadi u stepenišnom delu. Na osnovu starih razglednica sa početka ovog veka, uoč-

**NAPOMENA:**

Ovaj rad proistekao je iz master rada čiji mentor je bila dr Ivana Miškeljin.

Ijivo je da su partije segmentnih lukova, kao i svetlarnik u obliku školjke imali zastakljena polja od raznobojnog stakla (vitraži).

Donje partije drvenih portala su bile kasetirane, dok je nad ulaznim dvorkrilnim vratima bila nadstrešnica od kovanog gvožđa sa zastakljenim partijama.

Centralni rizalit zidnog platna naglašen je u prizemlju najširim zastakljenim portalom (izlog), a u spratnom delu su tri prozorska otvora i četiri plitka pilastra sa floralnim kapitelima.

Centralna sala sa ulaznim delom adaptirana je istovremeno kad i pročeo fasada, naime kada je izvršena adaptacija kompletnog objekta. Izmene prilikom adaptacije iz spratnog dela izvedene su samo u detaljima (ili je samo to danas vidljivo) vratnice u drvetu, holsko ogledalo, dok je balustrada od kovanog gvožđa u eklektičnom stilu, u skladu sa prvobitnim enterijerom građevine [4].

#### **4. ADAPTACIJE HOTELA „ZLATNO JAGNJE“**

##### **- Prva adaptacija**

Prvo proširenje je izvršeno prema ulici Vuka Karadžića 1893. godine prema projektima Nandora Vagnera u stilu kasne eklektike. Ovaj deo je u jesen 1984. godine srušen.

##### **- Druga adaptacija**

Sveobuhvatnija je izvršena 1904. godine prema projektima Tutusa Mačkovića. Hotel je ovom adaptacijom dobio sasvim novi savremeni izgled, izgled koji bi bio za pohvalu i prihvatljiv u bilo kojem velikom centru Evrope. Ne sme se zaboraviti činjenica da je Titus Mačković i posle završenih studija putovao po Evropi i bio na studijskom putovanju i u Minhenu. Hotel „Zlatno jagnje“ je adaptirao prema najmodernijim tendencijama u arhitekturi iz tog perioda koje je upoznao na svojim putovanjima, i to u stilu Minhenskog Jugend stila ili kod nas odomaćenog naziva secesija.

Glavne karakteristike Minhenskog Jugend stila su oblik i izvedba prozorskih otvora i velikih lučnih izloga u prizemlju. Među mnogobrojnim secesijskim objektima ovog grada, jedino su na ovom objektu poprečne šipke prozora izvedene u obliku slova „Y“, u obliku koji je veoma sličan prozorima foto-ateljea Elvira u Minhenu, najkarakterističnijeg predstavnika svoga stila. Veoma široki, u blagom luku zasvedeni izlozi prizemlja, suženi u donjem delu su takođe karakteristika ovog stila [4].

#### **5. PREDLOG REKONSTRUKCIJE DOMA VOJSKE**

##### **5.1. Ciljevi rekonstrukcije**

Transformacija objekta Doma vojske bi poboljšala ekološke uslove, stvorila bi nova mesta socijalizacije stanovnika i formirala bi novu žižnu tačku u Subotici.

##### **5.2. Koncept rekonstrukcije**

Preuređenje postojećeg objekta Doma vojske uz očuvanje postojećih gabarita zidova bez prevelikih rušenja i očuvanje svih kvalitetnih elemenata uz oplemenjivanje prostora, dodavanjem novih mesta socijalizacije, biljnog materijala i mobilijara.

##### **5.3. Ekološki uslovi**

Ekološki uslovi su popravljani pre svega otvaranjem atrijuma i sadnjom biljnog materijala. Tim se omogućava

da objekat „prodiše“, da se u objekat uvede što više svetla i svežeg vazduha koje će zasadene biljke stvarati. Na prizemnu etažu planirano je postaviti igralište za najmlađe posetioce uz sadnju velikog broja biljnog materijala. Na ostale tri etaže planirano je zasaditi puzavice koje bi dodatno oplemenile prostor i doprinele stvaranju zelene oaze u samom centru grada.

Većina centralnih jezgara žudi za zelenilom zbog prevelike izgradnje. Na ovaj način bi se u centru Subotice ekološki uslovi malo popravili.

#### **5.4. Sociološki uslovi**

Sociološki uslovi su popravljani stvaranjem manjih ambijenata gde se ljudi mogu okupljati i zadržavati. Zamisljeni ambijenti su osmišljeni tako da sve grupe posetilaca imaju gde da se okupe i opuste.

### **6. PRIZEMLJE**

#### **6.1. NAMENA:**

Na prizemlju je zamišljen restoran i kafe koji bi imali kontakt sa atrijumom (Slika 2). U atrijumu ne postoji klasično igralište za decu, već je uvedena blaga denivelacija u terenu. Stvoreni ambijent bi bio atraktivan za decu jer bi ovde mogli voziti trokole ili nešto slično. U kafeu je velika zelena površina sa veštačkom travom gde bi ljudi mogli neodređeno sedeti i čitati knjigu, razgovarati ili generalno se opuštati. Takođe u kafeu postoji i police sa knjigama koje posetioci mogu koristiti. Police imaju sedeći deo za starije osobe ili osobe koje ne mogu sedeti na travnatu površinu (Slika 3). Deo biblioteke i travnate površine imao bi zeleni zid sa pravim biljkama koje bi dodatno oplemenile prostor i doprinele ugodaju zelene oaze.

U prizemlju je i velika kuhinja koja je opremljena u skladu sa arhitektonskim pravilima projektovanja restoranske kuhinje. U kuhinju se pristupa iz ulice Vuka Karadžića. Ovde postoji ekonomski ulaz za odvoz smeća i dopremanje namirnica u magacin.

U kafeu bi postojali i klasični stolovi za sedenje i bar sa šank sedenjem. Bar ima šanka koji je povezan sa velikom kuhinjom i magacinima pića i namirnica.

#### **6.2. MATERIJALI:**

Pod je zamišljen da bude obložen granitnim neklizajućim pločicama svetlo sive boje. Neutralan pod bi istakao travnatu zelenu površinu i elemente mobilijara koji su od tamnijeg drveta, orah.

Zidovi su delu sa stolovima obloženi svetlo smeđom tapetom, dok je ostatak zidova kafea obložen prirodnom opekom.

Na jednom zidu su prave biljke koje su izvedene po svim pravilima za izvođenje zelenih zidova.

U toaletima i kuhinji obloge podova i zidova bile bi urađene od keramičkih pločica zbog održavanja.

Stolovi i stolice su izabrane iz kataloga nameštaja. Police za knjige su rađene po meri kao i barski deo.

#### **6.3. OSVETLJENJE:**

Tipovi svetiljki sam birala prema funkciji koju treba da zadovolje. U barskom delu bi bile svetiljke koje bi akcen-

tovale šank (Slika 4). Isti efekat želela sam da postignem i u delu kafea sa stolovima i restoranu.

Ostatak kafea pokrivalo bi ambijentalno svetlo sa ugrađenim plafonjerama.  
U toaletima bi takođe bile postavljene plafonjere.

### Enterijerski prikazi



Slika 2. Prikaz atrijuma



Slika 3. Prikaz dela za čitanje u prizemlju



Slika 4. Prikaz osvetljenja šanka u prizemlju

## 7. 1.SPRAT

### 7.1. NAMENA:

Na prvom spratu je zamišljen Concept store. Ovaj prostor je multifunkcionalan sa prostorom za prodaju tradicionalnih Subotičkih rukotvorina od kojih su neki: slike od slame, tradicionalan Subotički vez „šling“ i još razne tradicionalne rukotvorine.

Pored prodajnog dela planiran je frizerski salon, salon za manikir i pedikir. U frizerskom salonu postojala bi 3 mesta za friziranje. Takođe i 3 mesta za pranje kose (Slika 5).

U delu salona za pedikir ima 2 radna mesta (Slika 6).  
U delu salona za pedikir ima 5 radnih stolova (Slika 7).

### Enterijerski prikazi



Slika 5. Prikaz frizerskog salona



Slika 6. Prikaz salona za pedikir



Slika 7. Prikaz salona za manikir

### 7.2. MATERIJALI:

Pod celog sprata urađen je od granitnih ploča svetlo sive boje zbog lakšeg održavanja. Svetao pod omogućio je da je ceo sprat osvetljen lepo kako bi se videli svi proizvodi koji se prodaju.

Frizerski salon je delimično pregrađen staklenim panelima. Staklo je mlečno kako bi se ostvario intimniji ugođaj. Zidovi su rustično obrađeni u setlo smeđoj boji. Zamišljeno je da stolovi za prodaju budu organizovani oko atrijuma.

### 7.3. OSVETLJENJE:

Tipovi svetiljki sam birala prema funkciji koju treba da zadovolje. Izabrala sam da budu spotovi koji bi naglašavali prodajne materijale koji su izloženi. U frizerskom salonu izabrala sam ambijentalno svetlo kak obično ceo salon bio svetao i prozračan. Iznad stolova za manikir i pedikir postavljene su još svetiljke koje su potrebne za lakši rad.

## 8. 2.SPRAT

### 8.1. NAMENA:

Na drugom spratu zamišljeni su apartmani za glumce Narodnog pozorišta koje je preko puta objekta Doma vojske. Ovde bi mogli odsesti i drugi gosti raznih manifestacija u gradu. Na spratu bi se nalazila i vešernica koja bi opsluživala ceo objekat i koju bi svi posetioci mogli koristiti. Na hodniku je zamišljen prostor sa neformalnim sedenjem sa puno zelenila. Svaki apartman ima odvojenu spavaću sobu, dnevnu sobu i kupatilo. Deo objekta koji gleda na korzo ima pogled iz sobe na Narodno pozorište. U gradu ne postoji konkretno mesto gde glumci odsedaju posle završenih predstava. Iz tog razloga su glumci dobili mesto u objektu Doma vojske.

### 8.2. MATERIJALI:

Pod zajedničkih komunikacija je polirani beton prirodne boje. U svakom apartmanu zamišljene su granitne pločice toplih tonova.

Zidovi bi u delu neformalnog sedenja bili obloženi belim keramičkim pločicama, a u ostatku sprata prefarbani poludisperzivnom belom bojom.

### 8.3. OSVETLJENJE:

Osetljene u zajedničkim prostorijama je ugradno, ambijentalno. U svakom apartmanu su plafonjere, sem u dnevnim sobama gde su akcentovani lusteri izabрани iz kataloga rasvete.

## 9. 3. SPRAT

### 9.1. Namena

Na trećem spratu je zamišljeno da se organizuje Co-living i Co-working prostor.

Co-working prostor podrazumeva prostor gde posetioci i građani kojima je potreban prostor za rad na laptopu, prostor za učenje ili nešto slično mogu to obaviti ovde.

Co-living prostor podrazumeva prostor gde posetioci koji su došli na nekoliko dana u Suboticu mogu odsesti u apartmanima, a istovremeno koristiti usluge celog objekta.

U svakom apartmanu postoji odvojena spavaća soba, dnevna soba, kupatilo i terasa koja gleda na ulicu Vuka Karadžića, Korzo ili u unutrašnje dvorište. Takođe postoji deo sa neformalnim sedenjem gde se može organizovati druženje. Radni stolovi Co-working prostora organizovani su oko atrijuma. Želela sam da postignem mir za rad ili učenje.

Na poslednjem spratu objekta postoji velika otvorena terasa koja je orijentisana prema Korzou i ima pogled na Narodno pozorište i centar grada. Ovde je zamišljeno postavljanje saksija sa velikim biljkama i ležaljke.

Posetioci koji bi želeli da prespavaju u apartmanima imaju mogućnost prijave na recepciji koja se nalazi kod glavnog stepeništa.

## 9.2. MATERIJALI:

Podna obloga zajedničkih prostorija bila bi tarket parket svetlo smeđe boje, hrast. U sobama bi takođe bio parket dok na terasama keramičke pločice sive boje. U zajedničkom toaletu su zamišljene pločice toplih tonova. Zidovi su prefarbani u svetle tonove krem boje kako bi se postigao efekat toplog prostora. U delu neformalnog sedenja zidovi bi bili obloženi belim keramičkim pločicama u obliku opeke. Na zajedničkoj terasi pod je obložen granitnim neklizajućim pločicama sive boje.

### 9.3. OSVETLJENJE:

Osvetljenje je izabrano u zavisnosti od funkcije koju treba da zadovolji. U zajedničkim prostorijama postavilo bi se ugradno ambijentalno svetlo. Na zajedničkoj terasi postavile bi se podne lampe i lampe u parapetnom zidu.

U svakom apartmanu bi se uradile plafonjere, sem u dnevnim sobama gde bi bile akcentovani lusteri.

## 10. ZAKLJUČAK

Ovim rešenjem želela sam da preuredim objekat Doma vojske u Subotici koji godinama stoji zaključan sa ciljem da se podigne sociološka i ekološka slika centra Subotice. Objekat Doma vojske je jedan mali objekat koji delujući sam ne može mnogo da utiče na celu Suboticu. Ova ideja rekonstrukcije objekta mogla bi da posluži da se u gradu i na periferiji još neki objekti rekonstruišu na ovakav ili sličan način. Bilo bi jako dobro kada bi još neki napušteni objekti mogli postati predmet rekonstrukcije i na taj način podići ekološku i sociološku sliku Subotice.

## 11. LITERATURA

- [1] Istorijski arhiv Subotice, ured gradonačelnika, Matična knjiga službenika 1890-1918. Br. 12.
- [2] Istorijski arhiv Subotice, F:2, građevinske dozvole
- [3] Martinović - Cvijin Kata – *Arhitektura Secesije U Subotici I Njena Revitalizacija*, 1988.
- [4] Aladžić Viktorija - *Secesija U Subotici*, 2002.

### Kratka biografija:



**Jasmina Milanković** rođena je u Subotici 1996. god. Master rad na Fakultetu tehničkih nauka iz oblasti Arhitektura – Rekonstrukcija objekta Doma vojske u Subotici u objekat mešovite namene sa prikazom enterijera odbranila je 2020.god.  
kontakt: jassm996@gmail.com